

2006. augusztus 20 –tól a West Balkánig: az embertömeg mint potenciális veszélyforrás

A szakmai közvélemény egy része a pánikot elkerülhetetlennek, fátumnak tartja, az embertömeg kezelését túl bonyolultnak, így csak nagyon nehezen hasznosulnak a gyakorlatban a már hosszabb ideje rendelkezésre álló tudományos eredmények. Bízom benne, hogy az alábbiak legalább a figyelem felkeltésének, mint minimális célnak megfelelnek.

Az embertömeg, mint lehetséges pusztító tényező

Ma, szinte mindegy, hogy a világ melyik részén történik baj, katasztrófa, értesülünk róla, láthatjuk, de azért a hazai halálesetek, főleg ha nem elkerülhetetlenek, megrázzák mind a közvéleményt, mind a szakembereket és a döntéshozókat. Az embertömeg potenciális veszélyforrás, elsősorban azért, mert ennek az „időszakos hálózat”-nak a működése számunkra szinte ismeretlen. Gondoljunk bele, hogy magának az emberi agynak a titkait is milyen kis mértékben tárta föl még a tudomány, hát még ha ezekből testközelben sok száz vagy ezer valamilyen módon együttműködik, és lényegesen befolyásolja az egyének magatartását. Canetti szerint az együttes kijutás lehetőségének hiányában szembesülnek az egyének azzal a ténnyel, hogy közösen mozdulniuk lehetetlen. Dr. Kémenczy Iván írja, hogy a veszély növekedése, vagy közeledésének gyorsulása növeli a pánik valószínűségét, melynek két alapfeltétele: van menekülési lehetőség, de ez nem elégséges a csoport egészének egyszerre történő kijutásához. Leifert bizonyította, hogy a pánik kockázatát növelheti: a biztos vezettség hiányának érzése és belső feszültségek levezetésének akadályoztatása. Véleményem szerint mindezen körülmények fennálltak volna a címben említett, tragikus kimenetelű tűzijáték előtti, vagy alatti kiürítés elrendelésekor. Szakértők szerint az augusztus 20-i eseménynél azért nem terjedt el a pánik tömegesen, mert az emberek belső feszültségét az időjárási hatások elleni védekezés levezette, figyelmét elterelte, racionális

döntésekre kényszerültek, és meg is valósíthatták, mert nem teljesen zárt térben voltak.

A West Balkánban az előzőekben említett pánik feltételek - ráadásul zárt térről volt szó – sajnos mind fennálltak, olyannyira, hogy sokkal több áldozat is lehetett volna. A kiürítéskor lassan mozgó szoros tömegben igen magas a pánik kockázata.

A hazai helyzet néhány jellemzője

A katasztrófának mindig kell, hogy legyen pozitív hozadéka, ha más nem, akkor az elemzés kapcsán a javító intézkedések megtétele, a további kockázatok csökkentése érdekében. Kérdés, hogy megtesszük ezt kellő hatékonysággal minden esetben? A veszélyhelyzet típusok közül – hazánkban is, nemzetközi szinten is - a nukleárisbaleset-elhárítás az a „húzóágazat” mely elöl jár a tapasztalatok hasznosítása, az úgynevezett javító intézkedések terén is. Szinte a mérési igényeknek is megfelelően kidolgozott módszerek állnak rendelkezésre akár a gyakorlatok, akár a konkrét események tudományos igényű elemzésére, a tanulságok megállapítása céljából.

Az embertömeg vizsgálata terén viszont hazánkban még lemaradás mutatkozik a fejlett országokhoz képest. Többek között ez is az oka annak, hogy a 2006. augusztus 20-i tragédia sokkja sem volt elég ahhoz, hogy a biztonsági szabályozások fogyatékoságaira kellő mértékben felhívja pl. az illetékes önkormányzati szervek figyelmét. Ennek egyik bizonyítéka a West Balkánban 2011. január 15-én történt tragédia.

Amiben előreléphetünk

A tömeget befogadó terek, helyiségek rendezett elhagyását biztosító műszaki előírásokkal, szabványokkal rendelkezünk, ezeket „csak” megkövetelni, ellenőrizni kellene. De mi a helyzet, a nem technikai jellegű követelményekkel,

mint pl.: a rendészet felkészültsége, a kommunikáció szakszerűsége, a pánik gócok kiszűrése, a pánik kockázatának folyamatos figyelése stb. Még ezek megléte is csak csökkentheti a tömeg irracionális megnyilvánulásainak kockázatát, hiányuk viszont nagy valószínűséggel előbb, vagy utóbb súlyos balesetekhez fog vezetni.

Minden kockázatos helyszín esetében modellezni kellene a tömeg lehetséges viselkedését már a biztosítás tervezése során. A címben említett, tűzijátékhoz kapcsolódó 2006-os tragédia után vetődtek fel a kérdések: mi lett volna, ha elrendelik a kiürítést, akkor már nem ott lettünk volna ott, ahol a halálos baleset történt stb. A kérdésre a modellezés, a kockázat elemzés adhatná meg - ha nem is a teljesen konkrét választ (megsérülünk, vagy nem) - hanem a különböző helyzetek, megoldási módok kockázatának mértékét.

A katasztrófavédelem elől jár a pszichológia gyakorlati alkalmazásában, évek óta eredményesen működik a veszélyes helyzetekben bármikor bevethető Krízisintervenciós Team. Véleményem szerint a továbblépés fontos iránya lenne – természetesen együttműködve elsősorban a rendőri, de más érdekelt szervekkel is - a tömegrendezvények biztonságát növelő módszerek kidolgozása, és átadása a rendezvényekért felelős szervek részére. Igaz, az embertömeg az egyik legbonyolultabb rendszer, amivel nap mint nap találkozhatunk, de az informatika, a kockázatelemzés, és a már kész tömegmodellek segítenek abban, hogy ezen a területen is továbblépjünk.

Idézett művek

CANETTI, E.: Tömeg és hatalom. Bp. Európa Könyvkiadó, 1991.

DR. KÉMÉNCZY IVÁN: Tömegkatasztrófák pszichológiai hatásai Bp. Zrínyi 1980.

LEIFERT, J.: Félelem és bátorság = Csapatpszichológia. Bp. Zrínyi 1993

PhD Zellei Gábor nyá.pv.ezredes